

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΟΝ ΤΗΝ ΣΥΜΠΕΦΩΝΗΜΕΝΗΝ ΒΑΣΙΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΤΕΛΙΚΗΝ ΡΥΘΜΙΣΙΝ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Λονδίνο, 19 Φεβρουαρίου 1959

Ελλάδα, Ηνωμένο Βασίλειο, Τουρκία

Ο Πρωθυπουργός του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρεταννίας και της Βορείου Ιρλανδίας, ο Πρωθυπουργός του Βασιλείου της Ελλάδος και ο Πρωθυπουργός της Τουρκικής Δημοκρατίας, λαμβάνοντες υπ' όψιν την Δήλωσιν του Αντιπροσώπου της Ελληνοκυπριακής Κοινότητος και του Αντιπροσώπου της Τουρκοκυπριακής Κοινότητος ότι αποδέχονται τα συνημμένα τω παρόντι Υπομνήματι κείμενα, ως αποτελούντα την συμπεφωνημένην βάσιν δια την τελικήν ρύθμισιν του Κυπριακού προβλήματος, αποδέχονται δια του παρόντος, εξ ονόματος των αντιστοίχων Κυβερνήσεων αυτών, τα συνημμένα τω παρόντι Υπομνήματι και κατωτέρω κατονομαζόμενα κείμενα ως την συμπεφωνημένην βάσιν δια την τελικήν ρύθμισιν του Κυπριακού προβλήματος.

Εξ ονόματος της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου της Μ. Βρεταννίας και της Βορείου Ιρλανδίας.

X. ΜΑΚΜΙΛΛΑΝ.

Εξ ονόματος της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος.

K. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ

Εξ ονόματος της Κυβερνήσεως της Τουρκικής Δημοκρατίας.

A. ΜΕΝΤΕΡΕΣ

Βασική Διάρθρωσις της Δημοκρατίας της Κύπρου

1. Το Κράτος της Κύπρου είναι Δημοκρατία με προεδρικόν σύστημα, της οποίας ο Πρόεδρος είναι Έλλην και ο Αντιπρόεδρος είναι Τούρκος, αντιστοίχως εκλεγόμενοι υπό της Ελληνικής και της Τουρκικής Κοινότητος δια καθολικής ψηφοφορίας.

2. Αι επίσημοι γλώσσαι της Δημοκρατίας της Κύπρου είναι η ελληνική και η τουρκική. Αι νομοθετικά και διοικητικά πράξεις και τα έγγραφα δέον να συντάσσονται και να δημοσιεύονται εις αμφοτέρας τας επισήμους γλώσσας.

3. Η Δημοκρατία της Κύπρου θα έχη ιδίαν σημαίαν, ουδετέρου χρώματος και σχεδίου, εκλεγησομένων από κοινού υπό του Προέδρου και Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας.

Αι Αρχαί και αι Κοινότητες θα δύνανται κατά τας εορτάσιμους ημέρας να υψώνουν την ελληνικήν και την τουρκικήν σημαίαν συγχρόνως μετά της σημαίας της Κύπρου.

Η ελληνική και η τουρκική κοινότης θα δικαιούνται να εορτάζουν τας ελληνικάς και τουρκικάς εθνικάς εορτάς.

4. Ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος θα εκλέγωνται δια περίοδον πέντε ετών.

Εν περιπτώσει απουσίας, κωλύματος ή χηρείας των θέσεων αυτών ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος θα αντικαθίστανται αντιστοίχως από τον Πρόεδρον και τον Αντιπρόεδρον της Βουλής.

Εν περιπτώσει χηρείας των αντιστοίχων θέσεων θα λαμβάνη χώραν η εκλογή νέων αξιωματούχων εντός τεσσαράκοντα πέντε το πολύ ημερών.

Η εγκατάστασις εις τα αξιώματα αυτών του Προέδρου και του Αντιπροέδρου θα γίνεται υπό της Βουλής, ενώπιον της οποίας ούτοι θα ορκίζονται πίστιν και σεβασμόν προς το Σύνταγμα. Προς τον σκοπόν αυτόν η Βουλή θα συνέρχεται εντός εικοσιτετραώρου από της συγκροτήσεώς της.

5. Η Εκτελεστική Εξουσία θα ασκείται υπό του Προέδρου και του Αντιπροέδρου. Προς τούτο ούτοι θα διαθέτουν Υπουργικόν Συμβούλιον αποτελούμενον υπό 7 Ελλήνων και 3 Τούρκων Υπουργών. Οι Υπουργοί θα υποδεικνύονται αντιστοίχως υπό του Προέδρου και του Αντιπροέδρου, οίτινες θα τους διορίζουν δια πράξεως υπογραφομένης από κοινού.

Οι Υπουργοί θα δύνανται να εκλέγωνται εκτός της Βουλής των Αντιπροσώπων.

Αι αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου θα λαμβάνονται κατ' απόλυτον πλειοψηφίαν.

Αι ούτω λαμβανόμενοι αποφάσεις θα πρέπει να δημοσιεύονται πάραυτα υπό του Προέδρου και του Αντιπροέδρου δια καταχωρήσεως εις την Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Εν τούτοις, ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος θα έχουν δικαίωμα οριστικής αρνησικυρίας και δικαίωμα παραπομπής επί των αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου, υπό τους αυτούς όρους τους ισχύοντας δια τους νόμους και τας αποφάσεις της Βουλής των Αντιπροσώπων.

6. Η Νομοθετική Εξουσία θα ασκείται υπό Βουλής Αντιπροσώπων εκλεγομένων δια περίοδον 5 ετών δια καθολικής ψηφοφορίας, υπό εκάστης Κοινότητος κειχωρισμένως, κατ' αναλογίαν 70% δια την ελληνικήν και 30% δια την τουρκικήν Κοινότητα, αναλογίαν οριζομένην ανεξαρτήτως στατιστικών δεδομένων. (Σημ. Ο αριθμός των Αντιπροσώπων θα ορισθή δια κοινής συμφωνίας υπό των Κοινοτήτων).

Η Βουλή των Αντιπροσώπων είναι αρμοδία δι' όλα τα ζητήματα πλην εκείνων άτινα ρητώς επιφυλάσσονται δια τας Κοινοτικές Βουλάς. Εν περιπτώσει συγκρούσεως αρμοδιότητος, την διαφοράν θα επιλύη το Ανώτατον Συνταγματικόν Δικαστήριον, όπερ θα αποτελήται από ένα Έλληνα, ένα Τούρκον και ένα ουδέτερον, διοριζομένους από κοινού υπό του Προέδρου και του Αντιπροέδρου. Του Δικαστηρίου θα προεδρεύη ο ουδέτερος.

7. Οι νόμοι και αι αποφάσεις της Βουλής των Αντιπροσώπων θα υιοθετούνται κατ' απόλυτον πλειοψηφίαν των παρόντων μελών. Θα δημοσιεύονται εντός προθεσμίας 15 ημερών εκτός εάν ο Πρόεδρος ή ο Αντιπρόεδρος τα επαναφέρουν προς νέαν εξέτασιν συμφώνως προς το σημείον 9.

Αι Συνταγματικοί διατάξεις, πλην των βασικών άρθρων, θα δύνανται να τροποποιούνται υπό πλειοψηφίας αποτελουμένης από τα δύο τρίτα των ελληνικών μελών και τα δύο τρίτα των τουρκικών μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων.

Πάσα τροποποίησης του εκλογικού Νόμου, ως και πάσα επιψήφισις Νόμου σχετικού προς τους Δήμους και Νόμου καθιερούντος φόρους ή τέλη, απαιτεί απλήν πλειοψηφίαν των ελληνικών και τουρκικών μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων, άτινα μετέχουν της ψηφοφορίας, των μεν και των δε κεχωρισμένως.

Καθ' όσον αφορά την έγκρισιν του προϋπολογισμού ο Πρόεδρος, και ο Αντιπρόεδρος θα δύνανται να κάμουν χρήσιν του δικαιώματος επαναφοράς εις την Βουλήν των Αντιπροσώπων εν η περιπτώσει κρίνουν ότι λαμβάνει χώραν δυσμενής διάκρισις. Εάν η Βουλή των Αντιπροσώπων επιμείνη επί των αποφάσεών της, ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος θα δύνανται να προσφύγουν εις το Ανώτατον Συνταγματικόν Δικαστήριον.

8. Ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος θα έχουν κεχωρισμένως και από κοινού το δικαίωμα της οριστικής αρνησικυρίας επί παντός νόμου ή αποφάσεως αναφερομένων εις τας εξωτερικάς υποθέσεις, πλην της συμμετοχής της Δημοκρατίας της Κύπρου εις Διεθνείς Οργανισμούς και Σύμφωνα Συμμαχίας εις τα οποία συμμετέχουν τόσο η Ελλάς όσο και η Τουρκία, ως και επί της αμύνης και της ασφαλείας ως αύται καθορίζονται εις το παράρτημα 1.

9. Ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας θα έχουν κεχωρισμένως και από κοινού το δικαίωμα της παραπομπής επί όλων των Νόμων και αποφάσεων, αι οποίαι θα δύνανται να παραπεμφθούν εις την Βουλήν των Αντιπροσώπων εντός προθεσμίας κατ' ανώτατον όριον 15 ημερών προς επανεξέτασιν.

Η Βουλή των Αντιπροσώπων οφείλει να αποφανθή εντός προθεσμίας 15 ημερών επί του αντικειμένου της παραπομπής. Εν η περιπτώσει η Βουλή των Αντιπροσώπων εμμείνη εις τας αποφάσεις ο

Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος οφείλουν να δημοσιεύσουν τον εν λόγω Νόμον ή απόφασιν εντός των καθοριζομένων δια την δημοσίευσιν των νόμων και αποφάσεων προθεσμιών.

Οι νόμοι και αι αποφάσεις, αι οποίαι θα θεωρούνται υπό του Προέδρου ή του Αντιπροέδρου ως μεροληπτικά δια την μίαν εκ των δύο Κοινοίτητων θα υποβάλλωνται εις το Ανώτατον Συνταγματικόν Δικαστήριον, το οποίον θα δύναται να ακυροί, επικυροί ή παραπέμψη τον Νόμον ή την απόφασιν ταύτην εις την Βουλήν των Αντιπροσώπων προς επανεξέτασιν εν όλω ή εν μέρει. Ο νόμος ή η απόφασις αύτη δεν θα είναι εκτελεσταί πριν ή αποφασίσουν το Ανώτατον Συνταγματικόν Δικαστήριον ή η Βουλή των Αντιπροσώπων εις περίπτωσιν παραπομπής.

10. Εκάστη Κοινότης θα έχη την Κοινοτικήν αυτής Βουλήν, αποτελούμενη εξ αριθμού Αντιπροσώπων, ο οποίος θα ορισθή υπό της ίδιας.

Αι Κοινοτικάί Βουλαί θα κέκτηνται το δικαίωμα να επιβάλλουν εισφοράς και προσωπικά τέλη εις τα μέλη της Κοινοότητός των, ίνα ανταπεξέλθουν εις τας ανάγκας των έργων και ιδρυμάτων, ων ο έλεγχος ταις ανήκει.

Αι Κοινοτικάί Βουλαί θα είναι αρμόδιαι εφ' όλων των θρησκευτικών, εκπαιδευτικών, πνευματικών και διδακτικών ζητημάτων, ως επίσης και επί της προσωπικής καταστάσεως. Θα είναι ωσαύτως αρμόδιαι εφ' όλων των ζητημάτων όπου τα συμφέροντα και ιδρύματα είναι φύσεως καθαρώς κοινοτικής, ως τα ιδρύματα, καθιδρύματα και ενώσεις αγαθοεργοί και αθλητικάί, συνεταιρισμοί παραγωγής και καταναλώσεως, ή πιστωτικά ιδρύματα συσταθέντα προς το σκοπόν να προαγάγουν την ευημερίαν της μιας των κοινοτήτων. (Σημ. Εννοείται βεβαίως ότι αι διατάξεις αι περιλαμβανόμεναι εις την παρούσαν παράγραφον δεν θα δύνανται να ερμηνευθώσιν κατά τρόπον εμποδίζοντα την δημιουργίαν ιδρυμάτων μικτών ή κοινών εκεί όπου οι κάτοικοι θα το επεθύμουν).

Οι συνεταιρισμοί ούτοι παραγωγής και καταναλώσεως ή τα πιστωτικά

ιδρύματα, οίτινες θα διέπωνται υπό των νόμων της Δημοκρατίας, θα υπάγονται καθ' όσον αφορά τον έλεγχο αυτών εις τας Κοινοτικές Βουλάς.

Αι Κοινοτικάί Βουλαί θα είναι επίσης αρμόδιαι δια να προαγάγουν τους σκοπούς τους επιδιωκομένους υπό των Δημαρχιών αποτελουμένων εκ μιας μόνης Κοινότητος. Αι Δημαρχίαι αύται, αίτινες θα υπάγονται εις τους Νόμους της Δημοκρατίας θα επιβλέπωνται όσον αφορά την λειτουργίαν των υπό των Κοινοτικών Βουλών.

Εις ην περίπτωσιν η κεντρική διοίκησης θα πρέπει, από μέρος της να προβή εις έλεγχο των ιδρυμάτων, καθιδρυμάτων ή δημαρχιών, μνημονευομένων εις τας δύο προηγουμένας παραγράφους, συμφώνως προς την εν ισχύι νομοθεσίαν, ο έλεγχος ούτος δέον να διενεργήται δια λειτουργών ανηκόντων εις την Κοινότητα εις ην ανήκει το εν λόγω ίδρυμα, καθίδρυμα ή η Δημαρχία.

11. Η Διοίκησης θα αποτελήται κατά ποσοστόν 70% εξ Ελλήνων και 30% εκ Τούρκων.

Εννοείται βεβαίως ότι η ποσοστιαία αύτη αναλογία θα τυγχάνη εφαρμογής, εφ' όσον τούτο θα είναι πρακτικώς δυνατόν εις όλους τους βαθμούς της διοικητικής ιεραρχίας.

Εις τας περιοχάς ή πόλεις αποτελουμένας εκ μιας εκ των κοινοτήτων κατά πλειοψηφίαν πλησιάζουσιν τα 100%, τα όργανα των τοπικών διοικήσεων, εξαρτώμενα εκ της κεντρικής διοικήσεως, θα αποτελούνται εκ λειτουργών ανηκόντων εις την κοινότητα αυτήν μόνον.

12. Οι βοηθοί του Εισαγγελέως της Δημοκρατίας, του Γενικού Επιθεωρητού, του Θησαυροφύλακος και του Διοικητού της Εκδοτικής Τραπέζης δεν θα δύνανται να ανήκουν εις την ιδίαν προς τους προϊσταμένους αυτών κοινότητα. Οι αξιωματούχοι των θέσεων αυτών θα διορίζονται, κατόπιν κοινής συμφωνίας υπό του Προέδρου και του Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας.

Οι Αρχηγοί και Υπαρχηγοί των Ενόπλων Δυνάμεων, των Δυνάμεων

Χωροφυλακής και της Αστυνομίας θα διορίζονται κατόπιν κοινής συμφωνίας υπό του Προέδρου και του Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας.

Ο εις εκ των Αρχηγών αυτών θα είναι Τούρκος και εκεί όπου ο Αρχηγός θα ανήκη εις την μίαν εκ των κοινοτήτων, ο Υπαρχηγός δέον να ανήκη εις την ετέραν.

14. Η υποχρεωτική στρατιωτική θητεία δεν θα δύναται να καθιερωθή ει μη κατόπιν συμφωνίας του Προέδρου και του Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας.

Η Κύπρος θα έχη στρατόν 2.000 ανδρών εξ ων τα 60% θα είναι Έλληνες και τα 40% Τούρκοι.

Αι δυνάμεις ασφαλείας (χωροφυλακή και αστυνομία) θα έχουν δύναμιν 2.000 ανδρών, ήτις θα δύναται να ελαττωθή ή να αυξηθή κατόπιν κοινής συμφωνίας του Προέδρου και του Αντιπροέδρου. Αι δυνάμεις ασφαλείας θα αποτελούνται κατά 70% εξ Ελλήνων και κατά 30% εκ Τούρκων. Εν τούτοις, δια μίαν αρχικήν περίοδον η αναλογία αύτη θα ηδύνατο να υψωθή εις εν maximum 40% δια τους Τούρκους (και κατά συνέπειαν να ελαττωθή εις 60% δια τους Έλληνας), ίνα μη απολυθούν οι Τούρκοι, οι υπηρετούντες σήμερον εις το σώμα της Αστυνομίας, πλην της επικουρικής Αστυνομίας.

15. Αι δυνάμεις αι σταθμεύουσαι εις περιοχάς του εδάφους της Δημοκρατίας κατοικουμένας κατά ποσοστόν προσεγγίζον το 100% από μέλη μιας μόνης Κοινότητος, δέον ν' ανήκουν εις την Κοινότητα αυτήν.

16. Εν Ανώτατον Δικαστήριον θα ιδρυθή, το οποίον θα αποτελήται εκ δύο Ελλήνων, ενός Τούρκου και ενός ουδετέρου οριζομένων από κοινού υπό του Προέδρου και του Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας.

Το Δικαστήριον θα προεδρεύεται υπό του ουδετέρου Δικαστού, όστις θα κέκτηται δύο ψήφους.

Το Δικαστήριον τούτο αποτελεί το Ανώτατον Συμβούλιον του

Δικαστικού Σώματος (Διορισμοί, προαγωγοί των Δικαστών κλπ.).

17. Αι διαφοραί αστικής φύσεως, εις ην περίπτωσιν ο ενάγων και ο εναγόμενος ανήκουν εις την αυτήν Κοινότητα θα δικάζονται υπό Δικαστηρίου αποτελουμένου εκ Δικαστών ανηκόντων εις την Κοινότητα ταύτην. Εάν ο ενάγων και ο εναγόμενος ανήκουν εις διαφόρους Κοινότητας η σύνθεσις του Δικαστηρίου θα είναι μικτή και θα καθορίζεται υπό του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

Τα Δικαστήρια τα επιλαμβανόμενα διαφορών αστικής φύσεως σχετικών προς την προσωπικήν κατάστασιν και τα θρησκευτικά ζητήματα, τα επιφυλαχθέντα εις την αρμοδιότητα των Κοινοτικών Βουλών συμφώνως προς το σημείον 10, θα απαρτίζονται εξ ολοκλήρου εκ δικαστών ανηκόντων εις την αντίστοιχον Κοινότητα. Η σύνθεσις και οι βαθμοί των Δικαστηρίων αυτών θα καθορισθούν συμφώνως προς τον Νόμον τον τεθέντα υπό της Κοινοτικής Βουλής και θα εφαρμόζουν τον Νόμον τον τεθέντα υπό της Κοινοτικής Βουλής.

Όσον αφορά τας ποινικάς υποθέσεις το Δικαστήριον θα αποτελείται εκ Δικαστών ανηκόντων εις την ιδίαν προς τον κατηγορούμενον Κοινότητα. Εάν το παθόν μέρος ανήκη εις άλλην Κοινότητα η σύνθεσις του Δικαστηρίου θα είναι μικτή και θα καθορίζεται υπό του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

18. Ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας κέκτηνται κεχωρισμένως το δικαίωμα να δίδουν χάριν εις τους καταδικασθέντας εις θάνατον τους ανήκοντας εις τας αντιστοιχούς αυτών Κοινότητας. Εις ην περίπτωσιν οι εγκληματίαι και οι παθόντες ανήκουν εις διαφόρους Κοινότητας, το δικαίωμα της χάριτος δέον να ενασκήται κατόπιν κοινής συμφωνίας υπό του Προέδρου και του Αντιπροέδρου. Εις περίπτωσιν διαφωνίας επικρατεί η επιεικεστέρα άποψις. Εις περίπτωσιν χάριτος η κεφαλική ποινή θα μετατρέπεται εις ισόβιον κάθειρξιν.

19. Εις περίπτωσιν αγροτικής μεταρρυθμίσεως, αι γαίαι δεν θα δύνανται να διανέμονται ει μη εις πρόσωπα ανήκοντα εις την ιδίαν Κοινότητα προς τον ιδιοκτήτην καθ' ου η απαλλοτριώσις.

Καθ' όσον αφορά τας απαλλοτριώσεις τας διενεργουόμενας υπό του Κράτους, ως επίσης και υπό των Δημαρχιών αύται δεν θα δύνανται να διενεργούνται ει μη έναντι δικαίας αποζημιώσεως, οριζομένης εις περιπτώσιν αμφισβητήσεως, υπό των Δικαστηρίων. Η προσφυγή εις τα Δικαστήρια θα έχη ανασταλτικήν ισχύν.

Τα απαλλοτριωθέντα αγαθά δεν θα δύνανται να χρησιμοποιηθούν ει μη δια τον σκοπόν δι' ον εγένετο η απαλλοτρίωσις. Εις την αντίθετον περίπτωσιν τα αγαθά θα αποδίδωνται εις τους ιδιοκτήτας αυτών.

20. Χωριστά Δημαρχεία θα δημιουργηθούν εις τας πέντε μεγαλυτέρας πόλεις της Κύπρου υπό των Τούρκων κατοίκων των πόλεων αυτών. Εν τούτω α) εις εκάστην των πόλεων τούτων εν όργανον συντονισμού θα δημιουργηθή, το οποίον θα μεριμνά δια τας εργασίας, αίτινες δέον να ενεργούνται από κοινού και θα ασχολήται με τας υποθέσεις αίτινες χρειάζονται σχετικήν συνεργασίαν. Τα όργανα ταύτα θα απαρτίζωνται εκ δύο μελών εκλεγομένων υπό των ελληνικών Δημαρχείων, δύο μελών εκλεγομένων υπό των τουρκικών Δημαρχείων και ενός Προέδρου εκλεγομένου κατόπιν κοινής συμφωνίας υπό των δύο Δημαρχείων, β) ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος θα εξετάσουν εντός τεσσάρων ετών εάν ο χωρισμός ούτος των Δημαρχείων εις τας πέντε μεγαλυτέρας πόλεις θα πρέπει να συνεχισθή ή όχι.

21. Μία συνθήκη εγγυομένη την ανεξαρτησίαν, την εδαφικήν ακεραιότητα και το Σύνταγμα του νέου Κράτους της Κύπρου θα συναφθή μεταξύ της Δημοκρατίας της Κύπρου, της Ελλάδος, του Ηνωμένου Βασιλείου και της Τουρκίας. Μία στρατιωτική συμμαχία θα συναφθή επίσης μεταξύ της Δημοκρατίας της Κύπρου, της Ελλάδος και της Τουρκίας.

Αι δύο πράξεις αύται θα έχουν συνταγματικήν ισχύν (η τελευταία αύτη παράγραφος θα περιληφθή εντός του Συντάγματος ως θεμελιώδες άρθρον).

22. Θα αναγνωρισθή ότι η ολοκληρωτική ή μερική ένωσις της Κύπρου μεθ' οιοδήποτε Κράτους ή η χωριστή ανεξαρτησία θα αποκλεισθούν.

23. Η Δημοκρατία της Κύπρου θα παραχωρήσει την ρήτραν του μάλλον ευνοουμένου Κράτους εις την Μ. Βρεταννίαν, την Ελλάδα και την Τουρκίαν δι' όλας τας συμφωνίας, οιασδήποτε φύσεως.

Η διάταξις αύτη δεν περιλαμβάνει τα σύμφωνα μεταξύ της Δημοκρατίας της Κύπρου και του Ηνωμένου Βασιλείου τα αφορώντα εις τας βάσεις και στρατιωτικές ευκολίας τας παραχωρουμένας εις το Ηνωμένον Βασίλειον.

24. Η Ελληνική και η Τουρκική Κυβέρνησις θα έχουν το δικαίωμα να επιχορηγούν τα εκπαιδευτικά, πνευματικά, αθλητικά ιδρύματα και τα φιλανθρωπικά έργα τα ανήκοντα εις τας αντιστοιχούς Κοινοτήτας.

Ομοίως, εις ην περίπτωσιν μία εκ των Κοινοτήτων κρίνει ότι δεν διαθέτει τον αναγκαίον αριθμόν διδασκάλων, καθηγητών, ή κληρικών δια την λειτουργίαν των ιδρυμάτων αυτών, η Ελληνική και Τουρκική Κυβέρνησις θα δύνανται να ταις παρέχουν τα απολύτως αναγκαία μέσα δια να αντιμετωπίσουν τας ανάγκας των.

25. Εν εκ των ακολούθων Υπουργείων είτε το Υπουργείον Εξωτερικών, είτε το Υπουργείον Δικαιοσύνης, είτε το Υπουργείον Οικονομικών θα ανατεθή εις Τούρκον. Εάν ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος συμφωνήσουν θα δύνανται να υποκαταστήσουν εις το σύστημα τούτο εν σύστημα εναλλαγής.

26. Το νέον Κράτος, το οποίον θα γεννηθή δια της υπογραφής των Συνθηκών θα πρέπει να συγκροτηθή το ταχύτερον δυνατόν και εντός προθεσμίας μη υπερβαινούσης τους τρεις μήνας μετά την υπογραφήν των Συνθηκών τούτων.

27. Άπαντα τα ανωτέρω μνημονευόμενα σημεία θα θεωρηθούν ως θεμελιώδη άρθρα του Συντάγματος της Κύπρου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

A

Ζητήματα αμύνης, υποκείμενα εις αρνησικυρίαν, συμφώνως προς το σημείον 9 της βασικής διαρθρώσεως, είναι τα ακόλουθα ζητήματα:

- α) Σύνθεσις και δύναμις των ενόπλων δυνάμεων και αι αφορώσαι αυτάς πιστώσεις.
- β) Διορισμός και προαγωγή των στελεχών.
- γ) Εισαγωγή υλικού πολέμου ως και όλων των εκρηκτικών υλών
- δ) Παραχώρησις βάσεων και άλλων ευκολιών εις σύμμαχα κράτη

B

Τα υποκείμενα εις αρνησικυρίαν ζητήματα ασφαλείας είναι τα ακόλουθα:

- α) Διορισμός και προαγωγή των στελεχών.
- β) Κατανομή και στάθμευσις των δυνάμεων.
- γ) Έκτακτα μέτρα και στρατιωτικός νόμος.
- δ) Αστυνομικός νόμος.

(Καθορίζεται ότι εμπίπτει εις το δικαίωμα της αρνησικυρίας κάθε μέτρον ή απόφασις φύσεως εξαιρετικής αλλ' όχι εκείναι αίτινες αφορούν την κανονικήν λειτουργίαν της αστυνομίας και της χωροφυλακής).